

У галузі педагогічних досліджень Рада Європи заснувала Європейську систему документації і інформації, відому як "EUDISED", яка забезпечує створення загального фонду результатів поточних досліджень і обмін ними в усій Європі. Отримані від держав-членів відомості про поточні і завершені дослідження публікуються у «Щорічнику європейських досліджень в галузі освіти». Згідно цих документів основними вимоги до вчителя є: кваліфіковане викладання предмету на основі скрупульозного вивчення вже отриманих знань учнів та визначення педагогічних умов їх ефективного засвоєння. У цьому зв'язку важливими складовими професіоналізму вчителя поряд з дидактичними здібностями зарубіжні вчені виокремлюють інтелектуальні, експресивні та комунікативні.

У підготовці викладачів мистецьких дисциплін у зарубіжних країнах значна увага приділяється формуванню вміння налагодження взаємодії учасників педагогічного процесу. На думку зарубіжних учених, взаємодія розглядається як засіб організації та активізації самостійної роботи студентів, її стимулюючим фактором. Вони також відмічають мотиваційну здатність до неперервної освіти – активний пошук можливостей підвищення рівня професійних знань у акмеологічному зростанні.

Аналіз освітньої парадигми країн зарубіжжя дозволив виокремити основними освітніми напрямами такі, котрі є найбільш ефективними у цих країнах та які істотно впливають на підвищення якості мистецької освіти, а саме: застосування інноваційних технологій, що зумовлює необхідність підготовки вчителя до впровадження нових методів; гуманістичне та особистісно-зорієнтоване навчання; акмеологічне спрямування навчання; стимуляція самостійної пізнавальної діяльності у навчально-виховному процесі та ін. На сучасному етапі основними компонентами успішної праці вчителя визначені: фундаментальна освіта, компетентність, творча ініціатива, тенденція акмеологічного навчання протягом всього життя. Ефективне їх поєднання визначає рівень професійної майстерності вчителя. Отже, співпраця України і країн Західної Європи у сфері вищої педагогічної мистецької освіти потребує розробки науково обґрунтованої національної програми з урахуванням існуючих практичних рекомендацій.

Література

1. *Абашикіна Н.В.* Професійна освіта в зарубіжних країнах. – 2 вид. – К.: Вибір, 2002. – 322 с.
2. *Вульфсон Б.Л.* Стратегия развития образования на Западе на пороге XXI века. – М.: УРАО, 1999. – 208 с.
3. *Кремень В.Г.* Філософія освіти XXI століття // Шлях освіти. – 2003. – С. 7-10.
4. *Матвієнко О.В.* Стратегії розвитку середньої освіти в країнах Європейського Союзу: Монографія. – К.: Ленвіт, 2005. – 381 с.
5. *Науковий часопис НПУ імені М.Драгоманова.* Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти. Вип. 1(6). – К.: НПУ, 2004. – 284 с.
6. *Ничкало Н.Г.* Професійна освіта. – К.: Вища школа, 2000. – 380 с.
7. *Орлов В.Ф.* Професійне становлення вчителів мистецьких дисциплін. – К.: Наукова думка, 2003. – 236 с.
8. *Роджерс К.* Взгляд на психотерапию: Становление человека. – М., 1994. – С. 11-28.
9. *Рудницька О.П.* Педагогіка: загальна та мистецька. – К, 2002. – 270 с.
10. *Чудновский В.Э.* Смысл жизни и судьба. – М., 1997. – С. 33-47.

УДК 378.147: 78

Теплова Е.Ю.

ФОРМИРОВАНИЕ ГОТОВНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ МУЗЫКИ К ТВОРЧЕСКОЙ САМОРЕАЛИЗАЦИИ В УСЛОВИЯХ ИНСТРУМЕНТАЛЬНО-ИСПОЛНИТЕЛЬСКОЙ ПРАКТИКИ

У статті доводиться, що формування готовності студентів до творчої самореалізації забезпечується інтегративним підходом до опанування різних методик музично-творчої діяльності та їх комплексним застосуванням у процесі інструментальної виконавської практики.

Ключові слова: творча самореалізація, музично-творча діяльність, музично-педагогічна виконавська практика.

Проблема подготовки профессионального музыканта в системе высшего образования приобретает особую остроту и актуальность в современных условиях формального и неформального воспитания молодежи. Решение проблемы со всеми вытекающими задачами воспитания, без

сомнения, требует глубочайшего внимания педагогической науки и практики к обучению студентов, поскольку именно на них вскоре ляжет ответственность за достойное место музыкального искусства в культурной среде общества. Специфика формирования готовности студентов к творческой самореализации предполагает комплексный подход к изучению педагогических, эстетических, психологических и музыковедческих аспектов проблемы. Изучая подготовку будущих учителей музыки в области инструментально-исполнительской практики, рассмотрим ее как фактор формирования готовности студентов к творческой самореализации. Проблемы музыкально-педагогической и исполнительской подготовки, а также вопросы формирования готовности учителей музыки к творческой работе в школе поднимались в исследованиях Л.Арчажниковой, Н.Давыдова, Л.Масол, Г.Нейгауза, Г.Падалки, П.Харченко, Л.Хлебниковой, Г.Цыпина.

Осуществление руководства определенным видом музыкально-творческой деятельности студентов нуждается в соответствующих специальных знаниях, умениях, навыках. Разработка и внедрение интегрированной программы исполнительской и педагогической практик способствует не только закреплению теоретических знаний и их практического применения, усовершенствованию профессиональных исполнительских умений и навыков, но и формированию творческой личности будущего учителя.

Научной основой организации инструментально-исполнительской практики выступило создание органического объединения теоретической и практической подготовки студентов по психолого-педагогическим дисциплинам с методикой музыкального воспитания, теорией и историей музыки, основного и дополнительного музыкального инструмента, хорового дирижирования, вокального класса, ансамблевой игры и других. В процессе комплексного применения всех исполнительских практик осуществляется максимальное раскрытие творческого потенциала как самих студентов, так и учеников школ, с которыми проводится учебно-воспитательная работа.

Содержание поурочной работы включает изучение образовательного материала по программе «Музыка» для I-VIII классов средних общеобразовательных учебных заведений, отбор дидактически целесообразного учебного репертуара, проведение уроков слушания музыки, вокально-хоровой работы.

Формирование готовности к творческой самореализации студентов музыкально-педагогических факультетов осуществляется в таких направлениях: 1) музыкально-творческая деятельность в индивидуальных и групповых классах специальных музыкальных дисциплин; 2) музыкально-творческих коллективах (хоровой класс, оркестр народных инструментов, эстрадный оркестр, вокальные, инструментальные и вокально-инструментальные ансамбли); 3) разных видах исполнительских практик – инструментальной, вокальной, дирижерской, педагогической.

Музыкально-инструментальное исполнительство представляет собой творческий процесс, который выражает эстетико-художественное содержание произведения средствами исполнительского мастерства на музыкальных инструментах. Свое реальное звучание произведение композитора, объективно существующее в виде нотной записи, получает лишь в процессе художественной интерпретации исполнителем. Этим определяется важность музыкального исполнительства вообще, в том числе исполнительской деятельности учителя музыки.

Исполнительство является составной частью учебно-творческой деятельности студентов музыкально-педагогических факультетов. Музыкально-исполнительские умения формируются во время обучения в специальных классах, а также в процессе осуществления систематической исполнительской практики.

Исполнительская деятельность учителя музыки в школе носит специфический характер, поскольку учитель на уроке музыки выступает в роли певца, концертмейстера, исполнителя-инструменталиста, дирижера, музыкального лектора, режиссера, сценариста литературно-музыкальных постановок и прочее. Изучая репертуар, который входит в программу для слушания музыки в школе, студент должен проиллюстрировать отдельные фрагменты произведения, выделить характерные интонации, раскрыть приемы мелодического варьирования, заострить внимание учеников на важных моментах музыкального развития. Как показывает опыт работы преподавателей, комплексная подготовка будущих учителей музыки осуществляется в условиях разных видов исполнительских практик. Вместе с тем, опыт работы нашего факультета доказывает, что такая подготовка будущих учителей музыки наилучшим образом осуществляется в процессе инструментально-исполнительской практики. На первом этапе студенты осваивают ее в процессе обучения на факультете в периодах неформальной творческой отчетности: публичных концертов, творческих вечеров.

Основу методики формирования готовности к творческой самореализации студентов музыкально-педагогических факультетов составляет взаимодействие методически-организационных

средств: формирующих заданий, аналитико-корректирующей педагогической деятельности, подготовки к реализации творческих заданий. Составляющими этого процесса являются блоки теоретического и художественно-исполнительского освоения музыкального произведения, просветительской музыкально-исполнительской деятельности. Все эти блоки взаимосвязаны и имеют собственную структуру. Эффективность организации обучения, направленная на формирование инструментально-исполнительского опыта как одного из компонентов музыкально-педагогической деятельности, осуществляется реализацией соответствующих методов и приемов.

Блоки теоретического и художественно-исполнительского освоения музыкального произведения обеспечивают формирование у студентов необходимых умений и навыков музыкально-теоретического и интерпретационно-исполнительского анализа произведения, а также осознанного освоения технологии разучивания и создания художественного образа музыкального опуса. Методическое обеспечение этих блоков способствует формированию у студентов умений и навыков, необходимых для понимания жанрово-стилевых особенностей музыкального произведения, определения его формы, изучения средств художественной выразительности, точного предназначения каждого элемента музыкального языка в создании художественного образа произведения. Необходимые музыковедческие знания, практические умения и навыки музыкально-педагогического и исполнительского анализа произведения трансформируются в способность самостоятельного их применения студентами для создания и аргументации собственной музыкально-теоретической модели интерпретационно-исполнительского замысла. Использование этого блока проецируется на формирование у студента навыков технологического освоения произведения и, частности, его аналитико-корректирующей деятельности как исполнителя.

Использование блока практической музыкально-исполнительской деятельности как компонента готовности к творческой самореализации, предполагает формирование у студентов практических умений и навыков анализа, контроля и коррекции исполнительской интерпретации. Инструментально-исполнительская практика осуществляется в режиме учебного процесса и в условиях отдельных концертных выступлений. В соответствии с этим данный блок получил название: исполнительская деятельность в режиме учебного процесса и концертно-творческие выступления. Введение исполнительской деятельности в режим учебного процесса способствует формированию у студентов необходимых навыков саморегуляции психического состояния, умения самонастраивать эмоции и психофункциональный фон в процессе исполнения музыкального произведения, а также умения осуществлять исполнительский самоконтроль и коррекционно-интерпретационные творческие задания.

Внедрение практики публичных концертных выступлений (реализация художественной концепции произведения и установление эмоционально-психологической взаимосвязи со слушателями) способствует формированию у студентов умений высшего порядка – креативной исполнительской интерпретации произведения, требующей определенного уровня технико-исполнительского мастерства, исполнительско-поведенческой надежности и артистизма в условиях публичного выступления. Креативность исполнительского мышления в реализации художественной концепции произведения формирует осознание исполнителем эмоционально-психологической взаимосвязи со слушателями. Развитие у студентов навыков сценического перевоплощения предусматривает интенсивную саморегуляцию психического состояния, сосредоточение внимания на процесс развертывания музыкального образа и контроля за уровнем слушательского восприятия.

Блок изучения интерпретационной музыкально-исполнительской деятельности объединяется с предыдущими блоками и придает системе практик замкнутый характер. Этот блок предусматривает также творческое сотрудничество студента и преподавателя основного музыкального инструмента с опытом практической художественно-исполнительской деятельности известных музыкантов современности и исполнительских традиций прошлого.

Нами были определены составляющие данного блока: освоение основных принципов работы над музыкальным произведением и изучение исполнительских традиций и особенностей концертной деятельности известных музыкантов. Освоение особенностей исполнительского совершенствования технологии игры и тонкости передачи художественного образа предусматривает формирование у студентов необходимых знаний и практических умений анализа музыкального произведения, последовательности процессов звукообразования и анализа нотного текста, использования оптимальной методики разучивания пьесы, выбора путей инструментального воплощения различных творческих редакций авторского текста, а также выявление технологического воспроизведения, музыкально-звукового и образного аспектов художественного содержания в звучании.

Метод изучения традиций исполнительской деятельности известных музыкантов включает анализ их концертных выступлений, выявление разных вариантов интерпретации произведений, и

должен быть направлен на формирование у студентов креативных умений в области исполнения произведения в условиях публичного выступления, выявления исполнительской надежности и артистизма в передаче слушателю художественного образа музыкального произведения.

Таким образом, эффективность формирования у студентов готовности к творческой самореализации в процессе музыкально-исполнительской деятельности, на наш взгляд, возможна только в условиях применения методически-организационных средств обучения – внедрения системы исполнительских практик, в том числе, инструментально-исполнительской практики как составляющего компонента учебного комплекса.

Литература

1. *Арчажникова Л.Г.* Теоретические основы профессионально-педагогической подготовки учителя музыки: Авторе. дис. ... докт. пед. наук: 13.00.01 / МГЗПИ. – М., 1988. – 37 с.
2. *Давыдов В.В.* Проблемы развивающего обучения: Опыт теоретического и экспериментального психологического исследования. – М.: Педагогика, 1986. – 240 с.
3. *Масол Л.М.* К проблеме формирования творческой личности // Редкол.: О.В.Киричук, Л.Т.Левчук, С.И.Науменко. – К.: УЦТ ДЮ, 1994. – Т.2. – С. 13-16.
4. *Хлебникова Л.А., Попова М.М.* Музыкальная деятельность и творческое развитие личности // Формирование эстетического отношения к искусству: В 6-ти т. – Т. 2 / Отв. ред. и сост. В.Г.Бутенко. – Херсон: ХПИ, 1991. – С. 265-270.

УДК 731.134:787.61

Косенко П.Б.

ОСОБИСТІСНА ТЕХНОЛОГІЯ ЗВУКОУТВОРЕННЯ В ПРОЦЕСІ ІНСТРУМЕНТАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ – ГІТАРИСТА

В статті розглядається один з найбільш важливих аспектів навчання грі на гітарі майбутнього вчителя музики, оволодіння технологією звукоформування.

Ключевые слова: технологія звукоформування, опорний штрих, вільний штрих, інструментальне майстерство, особистий виконавський стиль.

Серед спеціальних дисциплін, що входять до курсу підготовки майбутнього вчителя музики, важливе місце відводиться навчанню гри на основному музичному інструменті. Якісне виконавство є одним із показників педагогічної майстерності такого спеціаліста, сприяючи укріпленню його авторитету як музиканта, пропагандиста усього найкращого, що створено у музичному мистецтві. Практично усі інструментально-виконавські завдання, що постають сьогодні перед вчителем музики у школі, можна реалізувати на гітарі. Крім того, їх межі розширюються за рахунок можливості широкого використання цього інструменту у позакласній виховній роботі.

Водночас теорія та методика підготовки гітаристів, а тим більш гітаристів-педагогів ще недостатньо розроблена. Хоча сьогодні з'явилися ґрунтовні праці з методики викладання гри на гітарі [1;2], вони не розв'язують усіх виникаючих питань, і скоріш визначають орієнтири для майбутніх досліджень у цій галузі. Крім того, педагоги не можуть лишатися осторонь тих глобальних зрушень, що відбуваються у суспільстві та позначаються переглядом традиційних підходів до навчально-виховного процесу, який передбачає перехід від підготовки фахівця до формування особистості студента. Сьогодні необхідно створити умови для широкого, універсального розвитку молодого музиканта, якнайповнішого розкриття його художньо-творчого потенціалу. Однак реалізувати ці завдання неможливо без належної технічної підготовки гітариста, що має спиратись на сучасні технології виконавства і враховувати його здібності та індивідуальні особливості.

Першими серйозними методичними працями, у яких починають закладатись сучасні принципи гри на класичній гітарі, стали школи іспанських гітаристів Ф. Сора (1778–1839) та Д.Агуадо (1784–1849). Остаточні риси ці принципи набувають завдяки виконавській та педагогічній практиці двох інших видатних іспанців Ф.Таррегі (1852–1909) та А.Сеговії (1893–1987), а також їх послідовників. Від початку ХХ сторіччя і до наших днів по всьому світу видається безліч навчальних посібників для гітари різного гатунку. Не лишилась осторонь цього руху і наша країна. Після 1917 р. тут було опубліковано значну кількість шкіл та самоучителів таких авторів, як П.Агафшин, В.Вещицький, А.Іванов-Крамської, Є.Ларічев, І.Кузнецов, та ін. Але вже на іншому, більш високому рівні якості знаходяться методичні роботи останніх років (В.Доценко та М.Михайленко), у яких повною мірою використовується науковий підхід до викладання матеріалу. Також особливу увагу слід звернути на